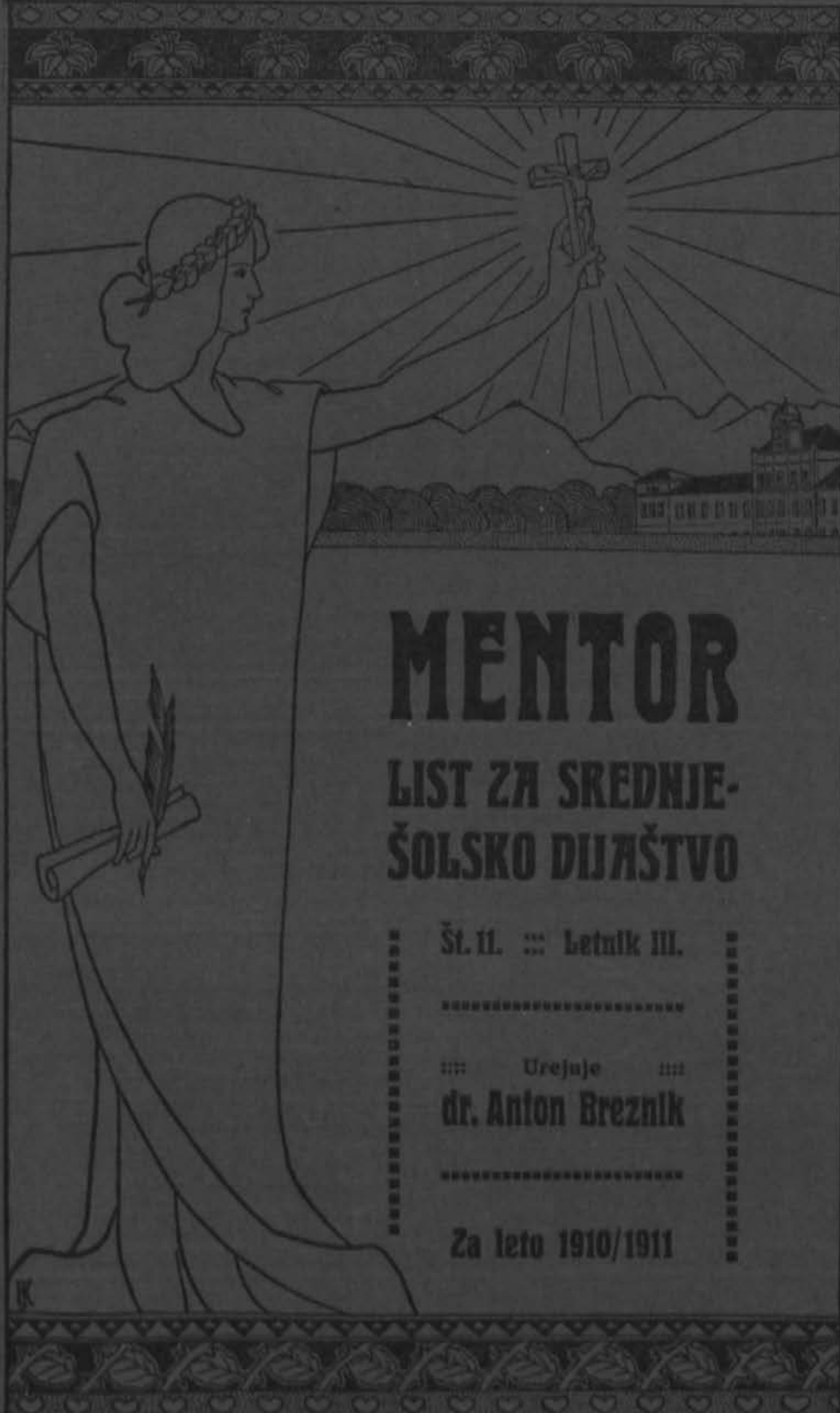

MENTOR

LIST ZA SREDNJE-
ŠOLSKO DIJAŠTVO

Št. 11. ::: Letnik III.

Urejuje
dr. Anton Breznik

Za leto 1910/1911

Vsebina.

Silvester. (F. S. Finžgar.) (Konec.)	241
Značaj. (Ksaver Meško.) (III.)	244
Paberki iz kemije. (Prof. Fr. Pengov.)	246
To in ono iz Bohinja. (I. Kogovšek.)	249
Svetovne uganke. (M. Štular.) (Dalje.)	254
Radovan. (Žaloigra v štirih dejanjih.) (Jos. Logar.) (Konec.)	257
Navod za šahovo igro. (Andrej Uršič.) (Dalje.)	259
Drobiž: Uganka za etnologe. — Rešitev uganke za lazni- narske specialiste. — Uganka. — Rešitev uganke v 10. stev. »Mentorja«. — Uganki. — Homo — eis sociale. — Resnica in moderno časopisje. — Nikolaj Fom- masco. — Harmonija v vesoljstvu	261

IVAN SEUNIG

Ljubljana, Stari trg 7.

Trgovina z usnjem. Izvoz na drobno in debelo.

Lepa priložnostna darila.

Največja in najbogatejša
tvarniška zaloge.

Dobro in poceni se kupi le pri meni, kar je oče znano. — Ure blitke od 3 K naprej; nikel-
naste lepe ure od 4 K 50 naprej; svetle od 5 K naprej; srebrne urke od 6 K naprej; ure
od 10 K naprej; diamantni urke od 12 K naprej; briljantni urke od 30 K naprej. — Lepa
novost v kladu — in pravem srebru po znižanih cenah. Naročite novi senik v kolektarjem
tudi po polni zasloni. — Slingerjev kladni stroj od 90 K naprej, tudi za plešne (pokr. brezplacni).

Fr. Čuden, trgovec in urar v Ljubljani.

Fr. P. Zajec, izprašani optik, Ljubljana, Stari trg 26

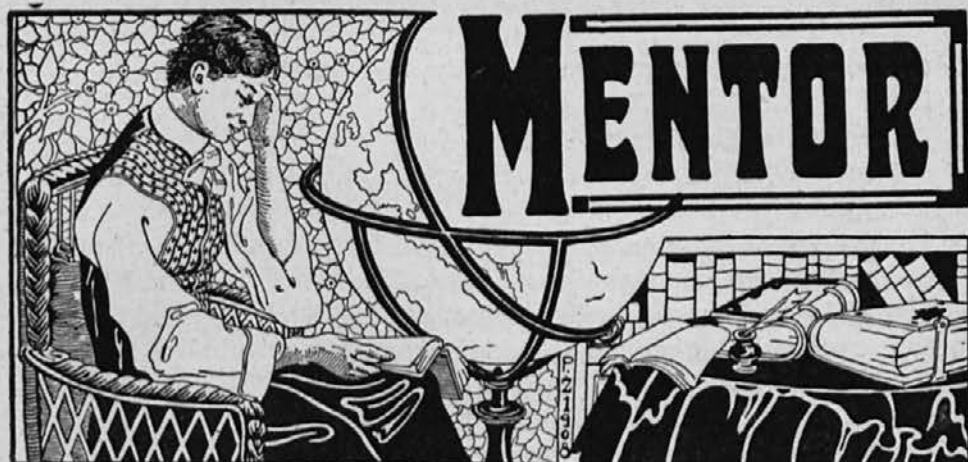
priporoča svoj dobro urejeni optični zavod
kakor tudi različne vrste naočnikov, ščipalcev,
toplomerov, daljnogledov itd. Popravila očal,
ščipalcev itd. izvršuje dobro in ceno!

KREGAR & SELJAK.

Kupujte edino „SAVA“-kremo v korist obmejnih Slovincem.

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljub-
ljano prvega dne vsakega meseca in stane za dljake
dve kroni, za druge naročnike štiri krone na leto.

Tisk „Katoliške Tiskarne“ v Ljubljani.

Letnik III.

List za srednješolsko dijaštvo.

Štev. 11.

F. S. Finžgar:

Silvester.

(Konec.)

Izdajalec.

Kakor se priplazi volk čez granico in radoveden obstoji na robu šume, tako je obstal Silvester za Kočevskim mestom, ko je priromal iz Hrvatije. Po dolini je pihal hladen veter. Silvestru so se širile prsi, kakor bi vohal vzduh iz domovine.

Solnce je tonilo za Knežjo goro, grabljice so zdevale v kupe mehko otavo. Silvester se je potuhnil pod grm in čakal noči.

Ko so zamigljale goste zvezde, se je Silvester dvignil in šel na košenino ter si postlal na otavi. Tamkaj je začel razmišljati in tuhtati. Nad njim so se pogovarjale goste zvezde in se kratkočasily. Lenega meseca s topoglavim obrazom ni bilo nikjer izza gore, kar je bilo Silvestru posebno všeč.

»Luna je tako neusmiljeno dolgočasna leščerba, da me obide žalost, če jo pogledam, ko sem najbolj vesel,« je sodil Silvester.

Pa dolgo ni poslušal zvezd. Komaj se je utrnila prva na nebu, je že Silvester zadovoljno pomežiknil, se preobrn timer na kopici in zaspal. V zvezdah je razbral modro misel, ki se je ponižala izpod neba do njega in z njim zaspala, da se rodi v jutru kot dejanje.

Še pred svitom je Silvester vstal in čakal dobro dolgo in oprezoval. Ko se ni nič ganilo kroginkrog, je slekel suknjič in ga nesel daleč proč, odkoder se je vrnil brez njega, poslušal vn timer, potem pa zopet legel in zaspal.

Ko so zazvene timer brušene kose s travnika, se je Silvester izkopal iz otave in se s hitrimi kretnjami oziral naokrog, kakor človek, ki je pogrešil važno stvar. Obšel je kopico, gledal na tla, gledal

v daljavo in začel glasno rentočiti, da so obstali kosci in se oprli na kose.

Silvester se je naravnal do njih.

»Fantje,« jih je obgovoril. »Dobro jutro, fantje, in ne zamerite! Okraden sem!«

Kosci so se spogledali in vsi obrnili srdite oči na Silvestra.

»Brez zamere, fantje; okraden sem! Ko sem prenočeval v otavi mi je nekdo vzel suknjič, s katerim sem bil odet. V njem so bili popirji, tudi nekaj denarja, in sedaj sem brez pravic in brez denarja. Fantje, če bi se bil kdo pošalil, kaj zato. Razumemo šalo. Ampak, ko bi mi povedal, kam je vrgel te reči?«

Kočevci so se strnili v kolobar in začeli Silvestru groziti.

»No, no, — topli se ne bomo, beseda ni konj, če vas pobaram. Ali sem rekel kaj čez čast? Sicer pa, čemu je gosposka?«

Kosci so vsi hkrati poprijeli trdno za kosišča in postopili proti Silvestru, ki se pa ni zmenil za nje, ampak se okrenil in šel proti mestu.

Poiskal je orožnike in stopil prednje.

»Gospodje, okraden sem!«

Štražmešter ga je pomeril od vrha do tal in zmajal z glavo.

»Kdo ste in od kod?«

»Drvar, ki prihajam iz Bosne, pristojen v Sežano in se pišem ...«

Silvester si je hitro izmislil kraševsko ime.

»Pravice?« je zahteval orožnik.

»To je tisto, ob pravice sem, ker sem okraden in še ob denar povrhu. Ponoči sem spal v kupu otave tamle za mestom, odet s suknjičem. Pa mi je nekdo vzel odejo in jo odnesel. Lump tak, ki se mu ne smili popotni revež!«

Dasi se je Silvester pošteno togotil, mu orožnik vendar ni še verjel.

»Če niste postopač, slepar in lenuh?«

»Koga?« se je razsrdil Silvester in položil težki roki narobe na mizo, da je zapokalo, kakor bi udaril les ob les.

»Poglejte žuljev! Koval bi me lahko na dlani, pa me zmerjate z lenuhom in postopačem. Bog vam prizanesi, če je mogoče!«

Ta Silvestrov dokaz je vplival ...

Popoldne tistega dne je že korakal Silvester proti Ribnici. V žepu je imel potni list do Sežane, nov suknjič in petak podpore od mestnega župana.

»Kajon,« sem ga prekinil v pripovedovanju.

»Prileglo se mi je vendar le! Jaz sem žvižgal in pel, kosci na travniku so se pa jezili in kleli, ker so imeli sitnosti. In še to dobroto mi je napravil župan, da je zapisal na popir, kako sem bil okraden. S to pravico sem do Krasa več zaprosil, kod sem tri leta prištedil v Bosni.«

V Sežani je seveda pravica potekla, in Silvester je prevdarjal, kako bi se zmuznil naprej. Kupil si je bel ovratnik, zavezal krog njega novo kravato na petlje in šel tako gosposki predrzno svojo pot.

Ali tam blizu Proseka je dobil pod murvo za odrivačem ob cesti izleknjenega popotnika. Silvester se je ustavil in ga potipal s palico.

»Kako, prijatelj?«

»Tako in tako,« je odgovoril popotnik. »Ruda mi je pošla, žeja je velika, ljudje pa skopi.«

»Vstani, prijatelj,« ga je povabil Silvester. »Z menoj! Poslušaj!« In je preširno zarožljajal z drobižem.

Neznanec se je dvignil izpod murve in se pridružil Silvestru.

Zložno sta potovala proti Gorici in živela, kakor ljudje, ki imajo denar. Ob majolikah terana je razodel Silvester pocestnemu prijatelju svoje zgodbe.

V Gorici ga je za slovo še napojil in napasel, potem pa sta se ločila.

Silvester je prenočeval v gostilni in po noči vesel prevdaril, kako v par dneh z Bače pozdravi domovino in rodno grudo, po kateri se mu je tako silno stožilo v tujini.

Ko se je v jutru krepčal v gostilni za pot, je vstopil stražnik in ga povabil seboj.

Silvester se je razhudil do grobega in si popravljal vihrajočo kravato.

Stražnik se je opravičeval, da utegne biti pomota, vendar pa naj gre z njim.

Šla sta in vstopila v zakotni ulici v nizko hišo, v umazano delavnico nekega čevljarja. Komaj so se odprla vrata, je kljub temačnosti Silvester takoj ugledal v kotu svojega tovariša s pota. Pri tej priči mu je bilo vse jasno.

»Ali je ta?« je vprašal stražnik.

Popotnik v kotu je prikimal, stražnik je potegnil verige in Silvestra vklenil. Ni se branil, zakaj vedel je, da ga to čaka. Ali njegov obraz je posinел v groznem gnevu, in njegove oči so sršele bliske v izdajalca. Ko je stražnik dokončal, je stisnil Silvester roki v krčevite pesti, da so izstopili goli sklepi, kakor železni obronki. Nato je zamahnil z vklenjenima rokama in se pognal nad izdajalca, ki se je zgrudil pod težo udarca in zaječal na tleh v kaluži lastne krvi.

»Plačilo, Judež!« je zagrčal Silvester in pljunil na pobitega.

Nato je odšel z dvignjeno glavo in s sladkostjo v srcu pred stražnikom.

»In potem?« sem ga vprašal.

Silvester je počakal z odgovorom; zakaj tako srdit je bil ob spominu na izdajalca, da se mu ni hotelo takoj odgovoriti.

»Potem? Vprašate? — I, kaj! Naredil sem tri leta, sedem mesecev in dvajset dni — natančno po postavi — potlej pa spet na cesto!«

Nato sva oba molčala. Zamislil sem se — ne vem kam. Zato je Silvester pretrgal molk s tem, da je vstal in rekel: »Bo treba iti!«

Mehanično sem mu rekel: »Torej srečno!«

Silvester je odhajal. Pri vratih se je še okrenil in rekel: »Samo še eno stvar, ne zamerite, vam razodenem. To pa zato, da spoznate, kako so ljudje neusmiljeni.

To zimo sem užil toliko mraza in tako strašno prezebal, da se čudim, kako me ni bilo konec samega hudega. In sedaj, ko se je začel topiti sneg, si domisli župan in mi reče: »Silvester, dosti je tvojega potepanja po svetu. V hiralnico pojdeš, da bo mir pred teboj! Gospod, pomislite to grozno besedo: Pomlad v deželo, Silvester pa v hiralnico! Povem vam, da sem jokal in ga s povzdignjenimi rokami prosil: Prizanesi, če si človek!

Tak je svet, gospod. Bog se usmili reveža in mu pošlje solnce, da se ogreje, človek mu ga je nevoščljiv in pravi: »Po zimi v sneg, po poleti za zid!.

Z Bogom!«

Ko so se zaprla vrata za zaznamovanim in je še donel njegov drsajoči korak iz veže, je predme stopilo mogočno vprašanje:

»Kdo meče to ljudstvo na cesto?«

In nisem mogel odgovoriti.

Ksaver Meško.

Značaj.

III, 1.

Delo je življenje. Kjer ponehava delovanje, pojema življenje. Ni pa delo samo zunanje, temuč je tudi notranje delo, ko človek kleše, pili in lika sam na sebi, na svojih zmožnostih, na svojem značaju. In težje je to delo nego vnanja opravila. A tudi imenitnejše in važnejše je. Kdor venomer ne kleše na svojem značaju, ta se naposled povsem zanemari. Kdor vestno ne skrbi, da bi se ne-prestano izpopolnjeval, ta nazaduje, pada, posirovi.

Sveto delo je, da izpopolnjujemo naše zmožnosti, naš značaj, vse dobre kali, vse božje v sebi. Marmornata skala je naš značaj v svojih prvinah. Mnogi ga puste takega, neobdelanega, sirovo skalo. Ne slišijo, kako iz te skale glasno vpije po umetniški roki, ki bi jo prestvarila v umotvor, po delu. Drugi z napornim trudom oklešejo raz njega robotost in ostrine, z umetniškim čuvstvom in okusom ga obrusijo in izlikajo, po mnogih bojih, mnogem velikem samozatajevanju ga prestvarijo v krasen umotvor.

Kar pa ta umotvor šele pravzaprav oživi, kar mu daje največji sijaj, je dobrotljivost, milina, ljubezen.

Brez ljubezni in dobrotljivosti je tudi navidez najkrepkejši značaj polovičarski. Največji učenjak odbija s svojo učenostjo, če mu manjka blažilne dobrotljivosti, ogrevajoče miline srca. Iz suhe učenosti veje čitatelju nasproti le mrzlota; in kako naj mrzlota ogreje, kako navduši? Led ne more ogreti, še manj vžgati. Najbolj olikan in omikan človek nam ne navda srca z ljubeznijo do sebe, če je sam nima. Kaj nam hoče sama zunanja izlikanost, kaj formalna lepota kretenj in vedenja, če pa takoj čutimo, da manjka glavno, kar človeka dela najbolj popolnega — politess de coeur, izlikanost, popolnost srca, ljubezen, milina duše.

Ljubezen in dobrotljivost dvigata človeka nad navadno, veliko množico, mu dajeta pečat in grb aristokratstva. Že sv. Krizostom uči, da je dobrotljivost znak aristokratskega mišljenja. Dobrotljivost in milina srca sta stokrat boljši dokaz bontona nego še tako lep in skrbno naštudiran poklon (Ebhard: Der gute Ton). Dobrotljivost, ljubezen do vseh in do vsakega, je vidno znamenje, da se je naš duh po mnogih bojih izčistil, pomiril, oplemenil. Da, naravnost znamenje čistih duš je. »Jasen znak nedolžnosti, ki si jo je kdo neoskrunjeno ohranil, ali si jo je spet pridobil, je milina in krotkost,« pravi slavní pridigar Bossuet, ko govori o nebeškem veličastvu pridige na gori. »Dobrotljivost, ljubezen, je najkrasnejši sad urejenega življenja« — trdi Hilty (Über Menschenkenntnis).

Edino dobrotljivost, usmiljenje, ljubezen nam pridobivajo srca. Bolj krepko in stalno jih navežejo na nas, nego ves šaroviti nakit učenosti — bodisi pristen ali ponarejen — bolj nego vsa zunanja retorika.

Bilo je v adventu l. 1909.

Neko nedeljo sem moral po dopoldanski službi božji v mesto, na kolodvor. Bilo je južno vreme, sneg se je tajal, poti so bile grozne. Komaj je človek stopal v silni brozgi, ki so je bile polne vse ceste. Popoldne sem seve imel doma krščanski nauk in litanije. Da bi se pravočasno vrnil in ne povsem utrujen, najmem izvoščeka. Peljeva se; kar v predmestju dohitiva starega, siromašnega moža iz moje župnije. Ubožec je komaj stopal. Pomislil sem: »Ko bi ga vzel na voz!« A sem spet mislil: »Konj zelo težko pelje; morda bi izvoščeku ne bilo ljubo!« Pač prevelika obzirnost do kobilice — vsaj v primeri s težavo, s katero je gazil sneg in blato starec — in nepotreben nizek strah pred ljudmi! Dal bi mu nekaj desetice več, in mož bi bil zadovoljen!

Vso pot in ves dan me je stvar pekla. — »Nizko sem ravnal!« — Bilo me je v srce sram. — »To moram popraviti!«

Kmalu potem, menda že drugi dan, zagledam moža spodaj na cesti. Škafé popravlja in je enega ravno nesel domov. Hitim za

njim in ga poprosim, naj ne bo hud, ker ga nisem vzel na voz. Priznam, da nisem lepo ravnal.

Starček se v zadregi smehlja in pravi: »O saj lahko hodim!« A se komaj pokoncu drži!

A mi je bogato povrnil, da sem mu dal dobro, ljubeznivo besedo: takoj drugo jutro je prišel k sv. spovedi! Kdo ve, ali bi jo sicer tisti advent opravil!

Errando discimus! Nisem zapisal tega v svojo hvalo. Ne, v svoje ponižanje! In da pokažem, kako dobrotljivost, ljubeznivost srca pridobiva. In dviga nas! Ker nas dela slične Večni Dobroti, slične Jezusu iz Nazareta, Sinu Božjemu, največjemu poznavatelju človeških src, najdobrotljivejšemu izmed vseh človeških otrok. O njem beremo kratko, a čudovito veličastno sodbo: Pertransiit beneficiendo ...

Prof. Fr. Pengov:

Paberki iz kemije.

Grški ogenj.

Grki in Rimljani klasične davnine niso poznali solitra, zato tudi ne smodnika. Šele v 5. stoletju je prišla smodniku podobna zmes od vzhoda, iz Indije ali iz Kitajskega, v glavno mesto grškega cesarstva, v Bizanc.

V carigrajskem arzenalu so kmalu izteknili, da postanejo gorljiva telesa, ki jim prideneš solitra, tako silno gorljiva, da ni mogoče pogasiti ognja, preden ni zmes popolnoma zgorela. To svojstvo ima solitar od velike množine kisleca, ki znaša $47\frac{1}{2}\%$ njegove vsebine; tako pridevamo najpotrebnejši element za gorenje = O, v trdi obliki gorljivim snovem.

Bizantinci so iznašli tudi za gorenje najpripravnjšo zmes: solitar, oglje in žveplo. To zmes so imenovali »grški ogenj« in z njegovo pomočjo so ubranili mesto dolgo časa pred slehernim sovražnikom. V 7. stoletju so požgali s tem ognjem številno arabsko ladjevje, tako da so morali Arabci brez uspeha opustiti obleganje. Prebivalci zapadnega dela Evrope niso imeli tega orožja in zato so podlegli premoči. L. 711. so prišli Mavri v Španijo, ki so gospodarili več stoletij ter izpremenili deželo v mohamedansko carevino. Konstantinopel pa je še v 10. stoletju odbijal z grškim ognjem bolgarske napade.

Tako je bil grški ogenj izza svojega početka odločilnega pomena za razvoj svetovne zgodovine; tekom stoletij pa postaja vloga grškega ognja, ki mu pravimo danes »smodnik«, vedno imenitnejša. Čudno je, kako da so znali skrivati Bizantinci skrivnostno

sestavo svojega »ognja« celih 5—6 stoletij, ko si je gotovo vsak sovražnik, ki je prišel ž njimi v dotiko, gotovo vse prizadel, da pride na sled skrivnosti. Danes si kar misliti ne moremo, da bi moglo kako mesto prikriti kako iznajdbo največjega pomena, ki so ji prišli na sled že 100 let pred Krištofom Kolumbom.

Najstarejše pisano poročilo o grškem ognju nahajamo šele okoli leta 1200 pri bizantinskem piscu Marku Grku. Ta je spisal knjigo, katere latinska prestava z naslovom »liber ignium ad comburendos hostes« (t. j. knjiga o ognju za sežiganje sovražnikov) je še ohranjena. Marko Grk pa ni morda šele takrat izdal javnosti skrivnosti grškega ognja, ampak vse kaže, da je bila sestava smodnika po ustnem sporočilu že znana po tedanjem svetu.

V tej knjigi govori pisatelj o grškem ognju vedno le kot o močno gorljivi zmesi, četudi so zmesi, ki jih priporoča, zelo podobne nekdanjemu pruskemu smodniku.

Za grški ogenj po Marku Grku je vzeti:	Za pruski smodnik iz l. 1886. pa:
11 % S (žvepla)	10 % S
22 % C (ogljja)	16 % C
67 % KNO_3 (solitra)	74 % KNO_3

Kdaj in kje da so najprej izsledili pri tej zmesi ono čudovito silo, ki ji pravimo razstrelilna ali eksplozivna sila, tega nihče ne ve. Gotovo pa je, da se s to strahotno silo, izvzemši naravne sile same, ne more kosati nobena druga moč.

Kekuléjeva bencolova formula.

Marsikak absolviran četrtošolec, še bolj pa sedmošolec se gotovo z veseljem spominja »metana« s kemično obliko CH_4 (ogljenčev vodenec), ki se ponaša tudi z grozečim imenom »treskalni plin«. Kakor starodavna Circe nad ljudmi, tako umeš izvrševati tudi ti, mladi kemik, nad preprosto formulo CH_4 , ki jo pišeš rajši kot

ustrojno formulo v obliki
$$\begin{array}{c} H \\ | \\ H-C-H \\ | \\ H \end{array}$$
, najraznovrstnejše metamorfoze.

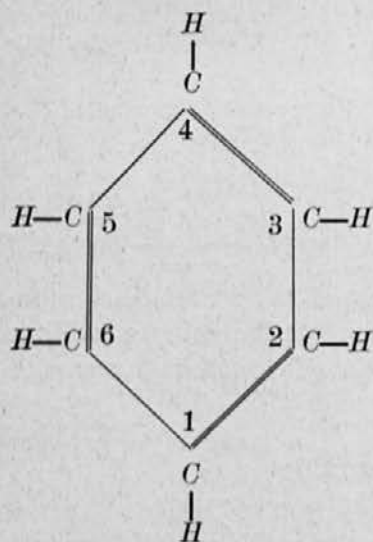
Treba si misliti le dve ali več takih metanovih molekul spojenih in zvezanih neposredno s svojimi srci iz ogljenca C, da dobiš celo vrsto novih spojin, ki vse odgovarjajo ustroju ali konstituciji petroljevih ogljenčevih vodencev.

Iz dveh metanovih molekul dobiš na pr. etan s strukturno

obliko
$$\begin{array}{c} H & H \\ | & | \\ H-C & -C-H \\ | & | \\ H & H \end{array}$$
, ki se empirično piše kot C_2H_6 .

Iz treh molekul imaš propan C_3H_8 , iz štirih butan C_4H_{10} , iz petih, šestih, sedmih, desetih itd. dobiš ogljenčeve vodence z imeni: pentan C_5H_{12} , heksan C_6H_{14} , heptan C_7H_{16} , dekan $C_{10}H_{22}$ itd.

Spremenljiv je značaj metanov kot jesensko vreme. Zato pa ga pustimo pri miru in oglejmo si moža bolj jeklenega značaja, ki mora biti vsakemu ljub a) že vsled svojega kemijskega znaka, ki ne dela naši mnemotehniki najmanjše težave: C_6H_6 ; kdo bi tega ne obdržal igraje v spominu! b) vsled lepo dišečih svojih spojin, katerih ena (Nitrobenzol, mirbanovo olje) te pozdravlja vsako jutro s svojo prijetno aromo v mandljevem milu; c) slednjič pa tudi po načinu, kako je prišel mož, pravimo mu »Bencol«, do svoje ustrojne oblike:

Kakor pri metanu, tako se tudi tukaj jasno izraža čveteromočnost (valenca) ogljenčeva. Vsak C je vezan po dveh valencah z enim, po eni valenci z drugim sosedom C in z zadnjo valenco s svojim H . Šaljivo pripoveduje profesor Kekulé, kako je prišel do te oblike.

»Nekega večera se vozim v omnibusu po Londonu in si ubijam glavo, kako bi bilo mogoče empirično formulo C_6H_6 bencolovo spraviti v štrukturni lik, iz kojega bi odsevale bistvene lastnosti te tekočine. Kar ugledam v kletki več opic, ki so se lovile, držale in zopet spuščale in naenkrat so tvorile krog.

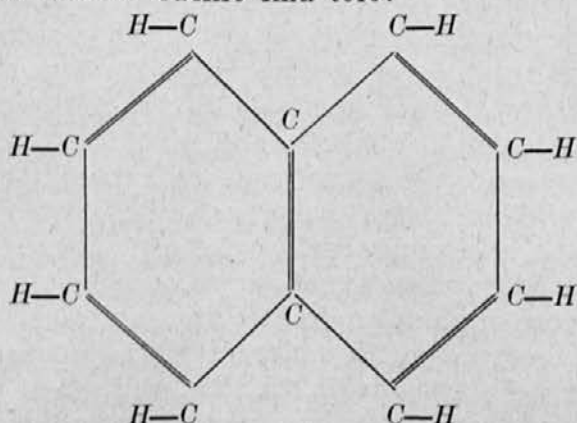
Z eno zadnjih okončin se je držala vsaka kletke, z drugo (nogo) in obema prednjima rokama je objemala sosedo, rep pa je veselo bengljal po zraku. Šest takih opic je tvorilo »kolo« in kot blisk mi je šinilo v glavo:

Evo ti slike bencolove!»

Tako je nastala ta formula, iz katere si lahko razlagamo trdnost »bencolovega obroča« ali »jedra«.

Seveda ima tudi bencol nebrojno število potomcev ali derivatov (izvodkov). To rodovitnost si lahko razložiš, ako pomisliš, da moreš nadomestiti vsak H -atom s kakim drugim elementom ali tudi s celo verigo prvin; ako nadalje pritisneš v istem hipu na dva ogala k C -atomom take stranske verige, potem dobiš z vsako izpremembo, permutacijo in variacijo vedno različne nove spojine. Ni na primer vseeno, jeli nadomestimo vodenec s kakim drugim atomom ali atomsko skupino pri 1—2 ali pri 1—3 ali pri 1—4; tri spojine, ki nastanejo na ta način, so različne v svojih lastnostih in v ustrojni obliki, četudi je empirična formula njihova ena in ista.

Tudi bencolove obročje lahko vežemo med seboj. Iz dveh dobimo na pr. naftalin, belo, kristalasto sol, ki jo rabimo v omarah za obleko zoper mrčes. Obliko ima tole:

Empirično pa se piše $C_{10}H_8$. Trije obročji dajo antracen (alizarin) $C_{14}H_{10}$ itd.

I. Kogovšek.

To in ono iz Bohinja.

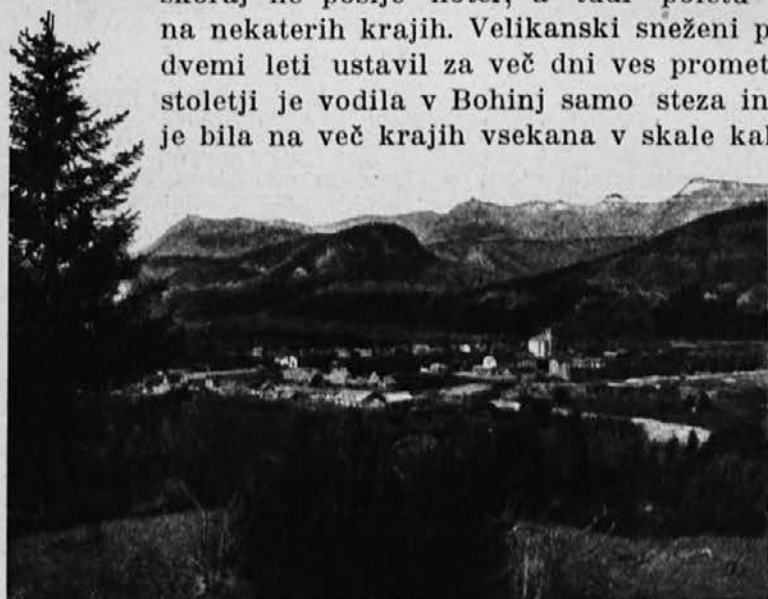
Z naslovom, mislim, sem jo srečno izvozil. Ni majhen križ s to rečjo včasih, posebno, kadar pisatelj zapiše naslov, še preden dobro ve, kaj bo napisal, da se bo z naslovom ujemalo. Mene je ta-le naslov pač rešil teh skrbi, kaj? Toda ne misli, mladi prijatelj, da bom začel peti navdušene slavonspeve našemu temnemu jezeru in šumečim slapovom, očaku Triglavu in drugim bohinjskim goram, divjim kozam in njihovem poglavarju, snežnobelemu Zlatorogu, ki čuva zaklada v Bogatinu. Vse to si gotovo že bral; ako še nisi, pa daj, saj je marsikje o tem pisano. Potrdim ti, da je vse do pičice res, le še nekoliko več, ker to, kar je lepo, se ne da opisati s peresom. Najlepše ti bo razodel Bohinj svoje krasote, ako ga sedaj o počitnicah počastiš s svojim obiskom in si ga ogledaš na lastne oči.

Toda dijaka zanima Bohinj tudi še z druge strani. In na to bi te, dragi prijatelj, opozoril. Zato bo tole »to in ono« nekaj zgodovine, bajeslovja, narodopisja, literature, jezikoslovja itd. Pripovedoval ti bom te reči brez posebnega reda, kakor nama ravno nanese beseda na poti. O počitnicah se človeku itak ne ljubi kdovekako napenjati duha, zato bova govorila bolj domače in za zabavo.

Ko sem bil dijak, v Bohinju še ni bilo železnice. V Bohinj smo jo mahali peš ali s pošto. Z železnico je izginilo mnogo romantike in poezije. Svoj živ dan ne pozabim svoje prve poti v Bohinj. Poštni voz je bil čisto natlačen, zato sva se spravila s tovarišem na »kozla« k postiljonu. Z nikomur bi ne bil menjal za prostor, odkoder sem

imel razgled na vse strani. Prav posebno zabavo pa smo imeli s postiljonom. S tovarišem sva ga hvalila, kako lepo zna trobiti. Ta najina hvala je segla postiljonu tako globoko v srce, do skoraj celo pot ni vzel roga iz ust. Midva sva njegovo v srce, pravzaprav še bolj v ušesa segajočo glasbo spremljala tudi na vse grlo.

Ko smo zavozili v bohinjsko dolino, so začele moleti iz voza različne glave, ženske in moške, začuli pa so se tudi različni glasovi. Neka gospa ali gospodična je skoraj zacvilila, ako smem tako reči, ko smo prišli v Štenge. Tako jo je bilo strah, da se je nazaj v voz stisnila in si ni upala več pogledati iz njega. Dolina je tod res tako tesna, da je zdaj komaj prostora za vodo, cesto in železniški tir. Na obeh straneh kipijo gore visoko v nebo. Pozimi solnce skoraj ne posije noter, a tudi poletu je kar tema na nekaterih krajih. Velikanski sneženi plaz je tu pred dvema leti ustavil za več dni ves promet. Pred nekaj stoletji je vodila v Bohinj samo steza in ravno tukaj je bila na več krajih vsekana v skale kakor stopnjice,

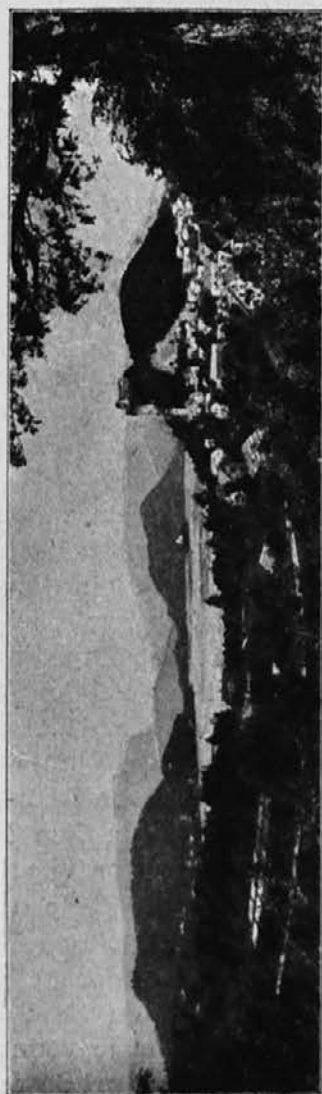
Bohinjska
Bistrica.

kakor se še pozna; odtod ime v Štengah. Leta 1554. so jo nekoliko razširili, a z vozom niti tedaj ni bilo lahko priti v Bohinj. Bohinjci so bolj občevali s Primorjem in Italijo kakor z ostalo Kranjsko. Ni čuda, da tudi turške nadloge v Bohinj ni bilo. Kakor pripovedujejo ljudje, so prišli Turki do Šteng, tu so se pa začela udirati konjem kopita v tla. Turški sultan, ki je bil prisegel, da bo njegov konj še tisti večer zobal pšenico z altarja pri sv. Janezu ob jezeru, je bil ves zmešan. Cela vojska jo je udarila v silni zmešnjavi nazaj, tako, da se jih je mnogo prevrnilo v Savico, kjer so potonili. Zato se še zdaj pravi tam »na Obrnah«, kjer so se Turki obrnili. Sultan je dal usekati v skalo napis, ki ga pa ne more nihče prebrati, ker je turški. Res je tu v neki skali napis, a se da prav lepo prečitati in pripoveduje o razširjenju poti v Bohinj l. 1554. Kakor je bil Bohinj obvarovan Turkov, tako tudi druga nadloga

ni Bohinja nič zadela, namreč lutrovska vera. Bohinjski župnik Janez Plahuta je l. 1571. pred škofijsko komisijo v Radoljici izpovedal, da so Bohinjci vsi zvesti katoliški veri, da še celo preveč praznovorni. To velja o Bohinjcih še danes, ako se ozremo po drugih krajih.

Zgradba kolodvora na Jesenicah.

Bled.

Na desno nad Štengami vrh gora se raztezajo Gorjuše, zgornje in spodnje, baje najdaljša vas na Kranjskem. Od prve do zadnje hiše je skoraj dve uri hoda. Na Gorjušah izdelujejo znamenite pipe. O tej domači obrti čitaj »Dom in Svet« l. 1903. Nekateri izdelki so prave umetnine, zlasti pipe, ki so ozaljšane z različnimi okraski iz biserne matice. Gorjuše spadajo v župnijo Koprivnik, ki je druga najvišja župnija na Kranjskem (969 m). Višje leži le še

Vojsko nad Idrijo. Prvi koprivniški župnik je bil Valentin Vodnik, naš prvi pesnik. Na župnišču ima vzdano lično spominsko ploščo. Kogar zanima, si lahko ogleda v župnišču zanimivo njegovo omaro, njegovo pisavo in podpis v maticah itd. Tu gori je veselo prepeval, pa tudi rad popotoval po bohinjskih gorah. Posebna prijatelja sta bila z baronom Cojzom, ki je bil lastnik bohinjskih rudnikov in fužin. Pri Stari Fužini še stoji njegova graščina v Logu, ki je sedaj last verskega zaklada. Cojz je navduševal Vodnika in skupaj sta delala načrte, kako povzdigniti »kranjščino« in ji pripraviti boljšo bodočnost. Zanimivo je, da so nekatere Vodnikove pesmi v Bohinju postale čisto narodne, tako posebno »Kdo rojen prihodnjih«, ki ima v Bohinju prav poseben napev, in se vsaka kitica končava v veselih »jodlarjih«. O Vodniku je ohranjen med ljudstvom še marsikak spomin, ki priča, da je bil mož res duhovit in pravi original.

Fužine, ki so bile kedaj Cojzove, je kupila kesneje kranjska industrijska družba. V zadnjem času jih je opustila in se preselila na Savo pri Jesenicah, z njo vred pa tudi mnogo delavcev Bohincev. Stari ljudje še vedno radi pripovedujejo, kako so včasih kopali rudo, posebno na »Rudnem polju« in koliko se je tedaj zaslужilo.

Rudnike je imela v Bohinju že koroška grofica sv. Hema. Med ljudstvom živi še povsod spomin nanjo. Sv. Hema je imela sploh mnogo posestev v Bohinju. Bila je blaga žena in vneta za srečo svojih podložnih. Imela je fužine na Noménju, na Bistrici in v zgornji dolini pri »Stari Fužini«. Neka listina iz l. 1580. pravi, da so neki plavži »so bei den Alten Hammer genannt oberhalb Stodorf (Studor) gelegen, uralt...«. Sv. Hema je zidala nekje v Bohinju cerkev in samostan. Ljudje trdijo, da se poznajo sledovi teh stavb nekje blizu Bohinjske Bistrice ob reki Bistrici, kjer se pravi »na pozabljenem«. Morda ima krajevno ime tudi kaj opraviti s tem. Drugi trdijo, da se pravi »na pozabljenem« zato, ker je tu nekdanja mati pozabila svojega otroka. Mati je odšla domu, otrok pa je ostal sam v zibki. Ponoči pridere voda in ga odnese. Otroka so vjeli šele na Štajerskem. Bogat mož ga vzame za svojega, ga dá v šolo in postane škof. Takih starih povesti slišiš med ljudstvom veliko. Mene je vedno posebno mikalo, da bi izvedel, ali ima Prešernov »Krst pri Savici« kaj zgodovinske podlage. In tudi na te reči sem zadel.

O »Ajdovskem gradu«, o katerem je zadnji čas napisal zanimivo razpravo ravnatelj dr. Tomišek, sem se kmalu prepričal, da si ga ni Prešeren izmislil. Pazi dobro, ko se pelješ z vlakom proti Bitnjam. Poglej skozi okno na levi. Oni skrajni hrib, precej obrastel, ki ima obliko polukrogle in tik katerega drdra vlak, je »Ajdovski gradec«. Ko so delali železniški tir, so ga celo nekoliko odsekali. Da je bil Prešeren večkrat v Bohinju, je umevno, saj ni bil daleč

doma. Pri Stari Fužini ga imajo stari ljudje še dobro v spominu, ker jim je zapravljal neko pravdo, ki so jo imeli z blejsko graščino. Gotovo je Prešeren tudi kaj slišal od ljudij, kar sem nedavno izvedel tudi jaz. Povedal bom, kakor sem slišal.

Takrat, ko so bili v Bohinju še pogani, sta bila ob jezeru dva graščaka. Eden je imel grad na »Vrtovinu«, na desnem griču cerkve sv. Janeza. To je nizek grič, ki stoji pod njim ob jezeru sedaj Pirčeva vila. Drugi je imel svoj grad na »Svinjaku«, na visoki, navpični skali, nekoliko naprej od nemškega hotela. Ajdovski graščak je bil Črtomir. Drugi graščak je bil Kristjan. Imena nisem mogel izvedeti. Ta dva graščaka sta imela vojsko. Vrtomir je bil na Vrtovinu že v hudi stiski. Pomagala mu je mati, ki je imela grad na Bledu in mu je poslala cel sodček zlatega denarja. Vendar je bil Črtomir nazadnje premagan. Udal se je in se dal krstiti ob jezeru. Takrat še ni bilo cerkve, ampak le kapelica sv. Janeza. Oba graščaka sta naslikana sedaj v cerkvi nad malimi oltarji. Črtomirov klobuk je pa še posebej naslikan na levi steni, ako stopiš v cerkev, in zraven je zapisano, da je dal on postaviti cerkev, ko je postal kristjan. Tu vidimo, kako si ljudstvo po svoje razlaga, česar ne razume, in spravi v zvezo s svojim starim izročilom. Kdo ne spozna na prvi hip, da je moral Prešeren vedeti za to povest? V svojem pesniškem vnosu je seveda prenesel krst k Savici, zvezo z Bledom je opisal na drugačen način in tako zamislil ta prekrasni spev. — Druga

Vintgar.

verzija pravljice prestavlja ta boj na Ajdovski gradec. Da ljudska povest ne more biti brez zgodovinske podlage, je jasno. Priča nam z vso gotovostjo vsaj to, da se je vršil ob dobi pokrščevanja hud boj med lučjo in temo. V imenu »Črtomir« je beseda »črt«, hudi duh. Črt se imenuje še zdaj eden gorskih vrhov med Črno prstjo in Rodico. Bilo je to v 8. ali 9. stoletju. Iz tiste dobe so našli v Srednji vasi staro pogansko grobišče. Tudi tukaj se je izkazalo staro izročilo do pičice zanesljivo. Ljudje so trdili, da so »na podolnicah« (parcela ob desnem bregu Ribnice nekoliko naprej od župnišča) pokopani »ajdje«. Strokovnjaki iz ljubljanskega muzeja so se lotili pred 5. leti izkopavanja in našli celo staroslovansko grobišče. Drugo grobišče so našli tudi po ljudskem izročilu na nasprotnem koncu vasi »na Žaljah«. Tu je že ime samo neovržen dokaz. Mrlič, ki so tukaj pokopani, so bili pa že po večini kristjani. Prvotna župnija v Bohinju je bila Srednja vas. Bistrica in Koprivnik sta se ločila

od nje šele koncem 18. stoletja. Prva župna cerkev v Srednji vasi je stala sredi vasi, kjer stoji sedaj znamenje sv. Martina »pod lipo«.

Do 11. stoletja so gospodovali v Bohinju razni plemiči. Odtedaj so jih pa jeli izpodrivati vedno bolj briksenški škofje, lastniki bleškega gradu in Bleda sploh. Nekaj posestev so dobili v dar, drugo so polagoma pokupili. Kmalu so si prilastili ves Bohinj. Stik Bohinja z Briksnom in nekaterimi drugimi tirolskimi kraji je ostal do zadnjega časa. Tako se še vedno pobira za maše vsled starodavne obljube, ko je črv napravljal silno škodo po polju in pašnikih.

M. Štular:

Svetovne uganke.

(Dalje.)

Na počitnicah si. Povsod te je dosti, po gorah in po dolinah, po gozdovih in planinah, po suhem in morda tudi — kar je zelo zdravo — v mokrem elementu, kjer si hladiš in krepiš živce ter vse telo.

Okoli tebe vse polno življenja: polja cvet in šumenje ter tajnostno življenje temnih logov, po čegar vejah vriskajo in te pozdravljajo svobodni, krilati pevci, polni življenja. Tudi tvoj domači studenec, potok ali celo reka — morda še celo ob jezeru bohinjskem ali blejskem, tudi tu v vodi ni mrtvo. Zdrave, bistre ribe in ribice jo oživljajo, ki nepokojno švigajo semtertja.

Kaj ti hočem drugega reči, mladi prijatelj, ki se sprehajaš v tem lepem božjem svetu, polnem lepote življenja, kakor one lepe Medvedove kitice:

•Odpri tu vrata duši svoji,
odpri oko, posluš;
z napevi, žarki se napôji,
ki zlivajo se v vzduh!

Učene knjige bereš mrko,
zjasne li v duši mrak?
Poglej prirodo — živo črko,
moči je višje znak.

Ubrani spev, nebo sijajno
in cvetje krog in krog,
na stvarstvo strmi veličajno
in vprašaj: je-li Bog?»

Pesniško je, kar se bere v življenju mladega Alojzija Gonzage. Ko je hiral vsled velike ljubezni božje, so mu rekli, naj ne misli toliko na Boga. Pa odgovoril jim je, da se ne more znebiti misli na njega, ker mu kliče o Bogu vsaka stvar, ki na svetu biva, se giblje in živi.

Podobno kakor naš pesnik Medved je rekel tudi učeni profesor Alban Stolz, da je vsa priroda — veliko sveto pismo, polno podob, parabol, primer in naukov, ki pričajo o Bogu.

Največjim naravoslovnim učenjakom je ravno življenje na svetu najjasnejši dokaz, da mora bivati nad naravo Nekdo, ki je mrtvo materijo oživil.

Za materijaliste je seveda življenje in njega začetek velika uganka, ob kateri si zastonj ubijajo glave. Ena, ki jo potuhtajo, je bolj nelogična in smešna kot druga. Posledica tega, da pobija eden drugega. Silijo z glavo skozi zid, pa nočejo videti zidu, preko katerega ne morejo dalje.

Čudno je, da so se na to brezuspešno in nehvaležno pot podali tudi mnogi empiristi, čeprav stoji vprašanje o začetku življenja izven okvira njihovega principa.

Kje so bili še empiristi, ko je že zdavnaj bilo življenje na svetu. Kdo izmed njih je stal ob zibeli življenja, da bi mogel soditi in pričati o njegovem vzniku.

Edino pametno od njihove strani je, da pravijo: *ignoramus*.

Njihova različna naziranja se dajo reducirati nekako na sledeče tri trditve:

1. Rekli so: življenje je od večnosti na večni zemlji.

Sloveči botanik dr. Reinke odločno odklanja to trditev, ker priznava Kant-Laplacovo teorijo o razvoju svetovja. Ta teorija se tudi splošno uči po naših srednjih in visokih šolah. — Po tej teoriji pa je bila naša zemlja, kakor tudi vsi drugi svetovi prvotno v plinastem in potem v ognjenotekočem stanju.

Vsakemu pa je jasno kot beli dan, da se v taki vročini ne more ohraniti nobena živa stvar. Ogenj konča vsako življenje. — Tega tudi ti »učenjaki« ne taje, zato so odnehali »z večnim življenjem na večni zemlji«.

2. Zvita glava si zna pomagati, zato so rekli: življenje je padlo z meteori ali kako drugače z drugih svetov na našo zemljo.

Toda prvič: drugi svetovi so bili tudi nekoč v ognjenotekočem stanju, kakor naša zemlja; torej ne morejo imeti živih bitij ali vsaj življenjskih klic »od vekomaj«. Tudi tam se je moralo enkrat začeti življenje — in kako se je začelo?!

In drugič: meteori lete bliskovito skozi ozračja in se pri tem tako razgrejejo, da žare kot ogenj. Kako bi se mogla na tem razbeljenem meteorju ohraniti kaka življenska klica ali življenski bacil? — V ognju je vsega konec!

In tretjič: ako so »nekdaj deževali življenski bacili na zemljo«, o čemur pa ni nobene priče, nobenega dokaza, zakaj pa ne bi dandanašnji? — Dokažejo naj samo en slučaj, pa bomo verovali! — A o tem »imenitnem dogodku« molče vse botanike in zoologije, molči vsa svetovna zgodovina — — —!

3. Rekli so: življenje je nastalo po samoplodnji (*generatio aequivoca*) ali pa vsaj po praplodnji (*nem. Urzeugung*).

Izraza samoplodnja in praplodnja pomenita bistveno isto: da bi živa bitja nastajala sama od sebe iz mrtve snovi.

S samoplodnjo so trdili, da je možno, da bi nastala živa bitja kar sama od sebe iz mrtve snovi. Tako so včasih mislili že stari filozofi, da nastanejo črvi sami od sebe v gnijočih stvareh ali da se razne močelke v vodi tudi kar same od sebe zaplode.

O možnosti samoplodnje se je veliko debatiralo. — Končno je francoska akademija znanosti naročila slavnemu L. Pasteurju, profesorju kemije, naj znanstveno preišče vprašanje o samoplodnji.

To je storil tako-le:

V posodi, zraku popolnoma nepristopni, je zavrel vodo, da je tako pomoril vse živalice, ki so bile zajete z vodo.

Potem je pustil to tako očiščeno vodo pri miru eno leto in čakal, ali se bo v njej kaj zaplodilo. Minilo je leto — v vodi vse mrtvo, z najfinejšim drobnogledom ni mogel zapaziti niti najmanjše močelke. — Nato je spustil v posodo zraka skozi razbeljeno cev, ki bi morala uničiti vsak živ bacil ki bi prišel z zrakom od zunaj. Pogledal je sedaj, je-li se po stiku s zrakom v vodi kaka živa stvar zaplodila — zopet nič.

Slednjič je samo za hip odprl posodo, da je prišel vanjo navadni zrak. Čez nekaj ur je zopet pogledal in v vodi je kar mrgolelo raznih močelk, ki so očitvidno prišle z zrakom v vodo in se niso v njej same od sebe zaplodile.

Razni učenjaki so na vse mogoče načine skušali vsakovrstne kemične spojine oživeti s pomočjo toplote, svetlobe, magnetizma, elektrike itd. — pa zastonj — mrtvo je ostalo mrtvo! — Vkljub vsem dosedanjim poskusom, vkljub vsemu napredku v kemiji se jim ni posrečilo sestaviti niti mrtve beljakovine, iz katere je sestavljen tudi najnižji organizem.

Zastonj ves trud — mrtvo je ostalo mrtvo! Napraviti niso mogli niti enega črva, niti ene trave, niti enega semenskega zrnca!

Po Pasteurjevem in drugih znanstvenih dokazih je za vselej ovržena trditev o samoplodnji. Vsem znanstvenikom, tudi materialistom velja sedaj kot neomajen aksiom: *omne vivum e vivo* — vse živo nastaja le iz živega!

Zato sklepa že omenjeni dr. Reinke, profesor botanike na kiel-skem vseučilišču, da je samoplodnja nemogoča, kakor je nemogoča kvadratura kroga, kakor je nemogoč perpetuum mobile, kakor je nemogoč trikotnik iz samo dveh črt.

S samoplodnjo v sedanjosti in sploh v vseh časih, kar priča o njih izkušnja, ni nič.

Vsa izkustvena veda jim torej ne pomaga, ne pomaga nič niti sedanjost z vsem svojim kulturnim napredkom!

K temu pravi že zadnjič omenjeni prof. dr. Branca sledeče: »Kdor veruje v praplodnjo, veruje s tem, da sta mogoča dva diametralno si nasprotujoča naravna zakona.

Prvi izmed njiju glasi: živo zamore vedno nastati le iz živega. Drugi pa: živo pa tudi nastane, ali je vsaj prej nastalo iz neživega.

To uspavanje nekdanj veljavnega naravnega zakona bi bilo po mojem naziranju najčudovitejši dogodek, kar jih je zemlja doživela. Naravoslovna veda prizna s tem čudež, da more razložiti prvi nastanek življenja na zemlji. Predrzo zaupanje na človeško lahkovernost je tu res veliko. Kake hujše bajke se pač ne bi mogel nihče izmisliti! Resnično, ko bi cerkev zahtevala, da se to veruje, bi vsi naravoslovci z ogorčenjem zavrnili tako zahtevo! — In dalje pravi še: »Vsak, kdor veruje v praplodnjo, naj se dobro zaveda, da veruje v čudež. Razloček med njim in med katoličanom je samo ta, da veruje tak naravoslovec v čudež, ki bi se bil zgodil proti naravnim zakonom, t. j. v čudež, ki bi ga bila naredila absolutno mrtva, brezdušna materija; katoličan pa veruje v duhovno bitje, Boga kot povzročitelja čudeža.« Tako govori mož, ki je pošten znanstvenik, in se logično drži svojega empirističnega principa.

Josip Logar:

Radovan.

Zaloigra v štirih dejanjih. — Slika iz kmetiških uporov v 16. stoletju.

(Konec.)

11. prizor. Prejšnji; častnik z vojaki in ujetimi kmeti; pozneje Emil.

Polkovnik. V strašno nesrečo ste pahnili grajsko gospo in njenega sina — in vendar sta vam bila ta dva tako dobra.

Emil (poda polkovniku pismo). Gospod polkovnik, mama vas prosi, da ne kaznujete kmetov. (Kmetom:) Mama vam je vse odpustila, ko so prosili za vas gospod župnik. Tudi jaz vam odpuščam. Umrtili ste mi očeta. Zaradi Boga vam odpuščam.

Meteljko. Gospa in mladi gospod Emil so nam bili res vedno naklonjeni.

Jesenko. Povejte nam, gospod polkovnik, kaj žele grajski od nas, pa boste videli, da storimo za gospo in njenega sina vse.

Polkovnik. Storite, kar vam srce velevala, da se skažete hvaležne blagi, velikodušni gospe. — In če se bojite nadvojvodove jeze, potem vam, možje, to pravim: zaradi Radovana, ki sem ga spoštoval kot moža velikega poguma in vdanosti do presvetlega nadvojvoda, se bom potegoval za vas pri nadvojvodu.

(Kmetje obkrožijo ginjeni polkovnika.)

Kmet. Gospod polkovnik, mi nikdar ne pozabimo te dobrote.

Jesenko. Mi smo bili vedno prepričani, da ste nam vi, grajska gospa in pa nadvojvoda dobri.

Meteljko. In tudi nismo nameravali kri prelivati.

Polkovnik. In če hočete pravici zadostiti, izprati ta svoj veliki madež — potem si ga izperite s turško krvjo! Možje, v imenu nadvojvodovem kličem vse pod bojno zastavo zoper sovražnike sv. vere, zoper Turke. Vse — tudi tiste, ki niso sicer dolžni.

Kmet. Vsi pridemo.

Jesenko. Vsi prav do zadnjega branit vero in nadvojvoda!

Meteljko. Vsi gremo branit nadvojvodovo hišo in grajske!

Polkovnik. Gospod stotnik, če zaneseva tega duha še med druge upornike, potem blagrujem stotnika, ki bo poveljeval tem možem. Ne zamudimo najugodnejšega trenutka! (Odide s stotnikom.)

12. prizor. Prejšnji; župnik z Radovanom; pozneje Mirko in Emil.

Kmetje. O Bog! Naš Radovan!

Župnik. Ah, nesrečni moj brat!

Radovan. Ne glej, brat, na nesrečo mojo!
Nesreča ljudstva me teži bridko.

Mirko. Oče moj, oče moj!

Kmet. O naši ne govori nam nesreči,
o Radovan! Dosegli smo namen!

Meteljko. O Radovan, in le zaradi tebe
nadvojvoda nam bode vse odpustil.

Jesenko. Glej, solnčni se obetajo nam dnevi.
Le ti ozdravi, ti nas ne zapusti!

Mirko. Moj oče, oče moj! Kaj bom brez vas!

Radovan. Življenje in otroka rad zapuščam,
ker častno padel sem za misel sveto.
Vi pa, ko mene več ne bo, naprej
za vero in za ljudstvo v častni boj!...

Župnik. S kesanjem v srcu k Bogu se zateci,
pred večnim kmalu bodeš stal sodnikom,
ki milostno spokornim vse odpušča.
In ki prosečega zaupno ni
nikdar še osramotil in zavrgel.

Meteljko. Pojema moč mu.

Kmet. Radovan slabi...

Meteljko. O — mrtev je!

Kmet. O strašni dan nesreče!

Meteljko. Kot žrtev padel je za nas izbrana.

Jesenko. Ti padel si — duh tvoj ne sme.
Raj pademo, do zadnjega s častjo,
kot da nam vero kdaj in čast vzemo.
To mrtvemu vsi tukaj prisezimo,
k počitku predno v grob ga položimo!

Župnik. Ne sodi, Bog, s pravico ga samo!
 Utihni Mirko, Bog tvoj oče bo!
 Emil. Ne jokaj, Mirko! Glej, nesrečna sva
 oba. A moja mama bo skrbela
 Odslej za te.

Mirko. In Janko?

Župnik. Tudi ta
 Očeta dobrega ima, Boga.
 Bila nesrečna misel je, z roko,
 z orožjem lajšati ljudem hudo
 življenje, le edina moč duha,
 razuma vas do sreče pripelja.
 Le vera, izobrazba, klen značaj
 odpro nam prave sreče zlati raj:
 Na te upri se sile, narod moj,
 in dan prostosti, slave pride tvoj!

Konec.

Opomba. Za uprizoritev sta zlasti prvi dve dejanji predelani. Opazke za režiserja so izpuščene.

Andrej Uršič:

Navod za šahovo igro.

(Dalje.)

K otvoritvam, ki so med pravilnimi kolikor toliko teoretično preiskane, prištevamo »holandsko partijo«. Iščeš pa skoraj zastonj pojava navdušenja zanjo in sicer zaradi prve črne poteze (f7 — f5). Črni v zapotezi ima dovolj sitnosti, ako izbere branitev z f7 — f5. — Glej sledečo igro igrano l. 1895. v Hastingsu, v kateri igra črni mojstrsko obrano.

Partija 47.

Beli: Janovski.

Črni: Albin.

1. d2 — d4	f7 — f5	15. g2 — g3	Ta8 — d8
2. c2 — c4	e7 — e6	16. Ta1 — b1	b7 — b6
3. Sb1 — c3	Lf8 — b4	17. Lh3 — f1	Td8 — e8
4. e2 — e3	Sg8 — f6	18. Lf1 — d3	De7 — d7 !
5. Lf1 — d3	0 — 0	19. Kg1 — h1	Dd7 — h3
6. Sg1 — f3	d7 — d6	20. Ld3 — f1	Dh3 — h5
7. Dd1 — b3 (?)	c7 — c5 !	21. h2 — h3	Se4 — g5
8. 0 — 0	Sb8 — c6	22. Kh1 — h2	Te8 — e4 !
9. Tf1 — d1	Lb4 × c3	23. Dc2 — a4	Sg5 × h3
10. b2 × c3	Dd8 — e7	24. Da4 × c6	Sh3 × f2 +
11. Db3 — c2	e6 — e5 !	25. Kh2 — g1	Sf2 — h3 +
12. Ld3 × e5	e5 — e4 ! a)	26. Lf1 × h3	Dh5 × h3
13. Lf5 × c8	e4 × f3	27. Tb1 — b2	Dh3 × g3 +
14. Lc8 — h3	Sf6 — e4	28. Kg1 — f1	Te4 — h4

in beli se poda.

Opazka. a) Albin igra res mojstrsko, Janovski pa šolsko. Sklep od 23. poteze črnega dalje je imeniten.

Omeniti je še zaradi celokupnosti igro damskega pešca proti kraljevemu. Sledečo partijo sta igrala prava igralca v mojstrskem turnirju v Karlovih varih 6. septembra 1907.

Partija 48.

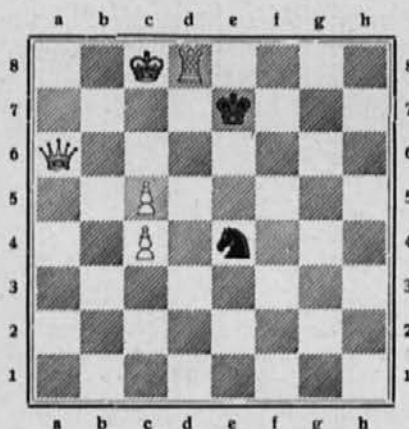
Beli: Mieses. Črni: Tartakover.

1. e2 — e4	d7 — d5	14. Th1 — f1 ! a)	Lc8 — e6
2. e4 × d5	Sg8 — f6	15. Sb1 — d2	Da1 — c3
3. Lf1 — b5 +	c7 — c6 ?	16. Lc4 × e6	f7 × e6
4. d5 × c6	b7 × c6 ?	17. Tf1 × f8 +	Kg8 × f8 !
5. Lb5 — c4	e7 — e5	18. De3 — f4 +	Kf8 — e8 b)
6. d2 — d3	Lf8 — c5	19. Df4 — f7 +	Ke8 — d8
7. Lc1 — e3	Lc5 × e3	20. Df7 — f8 +	Kd8 — c7
8. f2 × e3	Dd8 — b6	21. Df8 — e7 +	Kc7 — c8
9. Dd1 — c1	Sfb — g4	22. Sd2 — c4	Dc3 — c2 + c)
10. Ke1 — e2	Sg4 × e3 ? ?	23. Ke2 — f3	Dc2 — d1 +
11. Dc1 × e3	Db6 × b2	24. Kf3 — g3	Dd1 — e1 +
12. Sg1 — f3	Db2 × a1	25. Kg3 — h3	in črni se poda.
13. Sf3 × e5	0 — 0		

Opazke. Črni se je preveč zanašal na svojo moč v celi partiji, dasi bi ga lahko izmodrila poteza a), katera je ves njegov načrt podrla. Slaba posledica poteze 10. ... Sg4 + e3 se pokaže ravno v 18. b) ... Kf8 — e8, s katero beli črnega izvabi v mrežo, dočim je poteza 22. ... Dc3 — c2 samo poteza obupa. — Ostanjejo sedaj še nekatere nepravilne igre, katere omenimo in označimo v prihodnji številki za sklep. — Današnji nalogi priporočimo pa v »studium«, dasi sta lahki! Ne grenite si počitnic z drugimi igrami, ki morijo duha.

Naloga 46.

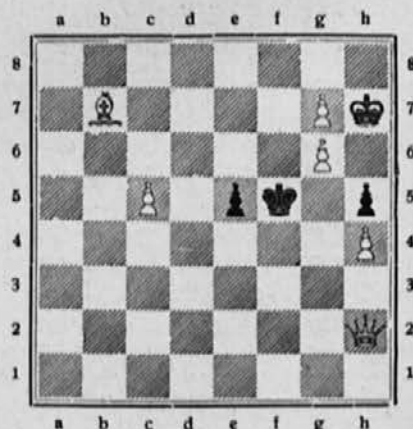
A. Uršič (original).

Mat v 3. potezi.

Naloga 47.

A. Uršič (original).

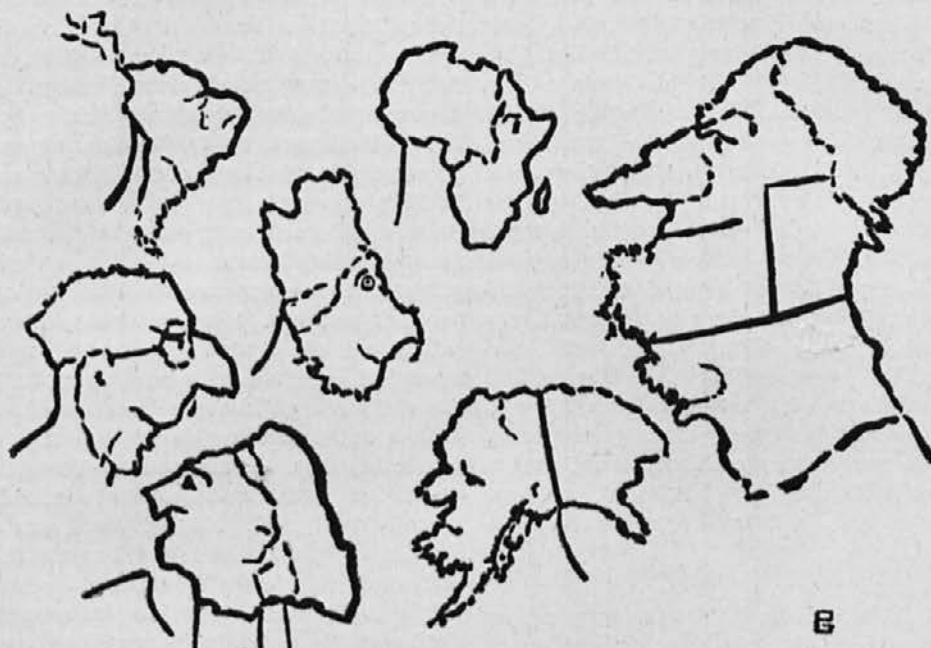

Mat v 2. potezi.

Drobiž.

Uganka za etnologe: Imenujte domovino teh ljudskih tipov.*

Rešitev uganke za lazninarske specialce:

1. Živi na levem bregu Donave in obiskuje Nemce, Madjare, Hrvate, Srbe, Rumune in Bulgare ter se imenuje: Donava.

2. Živi na levem bregu Dnjepra in obiskuje maloruski narod ter se imenuje Dnjepr.

3. Živi na desnem bregu Dona ter nadleguje Maloruse in Kozake ter se imenuje Don.

4. Živi ob levem bregu Volge, med Veliko- in Maloruskim narodom in Kirgizi ter se imenuje Volga.

5. Živi na desnem in levem bregu Vltave med češkim narodom ter se imenuje Vltava.

Uganko sta rešila v polnem obsegu: Jos. Tušar III. in Jos. Vene V. oba iz Ljubljane I. drž. gimn. Površno so rešili, ker niso naznačili narodov, ki žive ob rekah, sledeči: Brtoncelj Valentin V. in Janez Lah III. iz Marijanišča, Lekšan Alojzij, šestošolec I. drž. gimn. Ljubljana,

* Za to uganko razpisujemo kot nagrado lep album za razglednice.

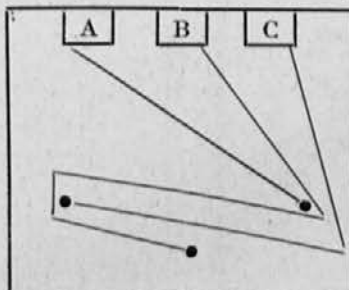
A. Pomoč, Celje. Samo deloma so rešili: Barle Jos. VII. (Št. Vid), Božnar Anton IV. (Kranj), Kalan Jos. (Slov. trg. šola v Ljubljani), Voštar Ogn. VII. (Celovec), Zumer Feliks IV. (Kranj).

Uganka: Napravi iz sledečih črk znan latinski vprašalni stavek!

A, DDD, EEE, III, MMM, NNNN, OOO, S, T, U.

Rešitev ugank v 10. št. »Mentorja«:

I.

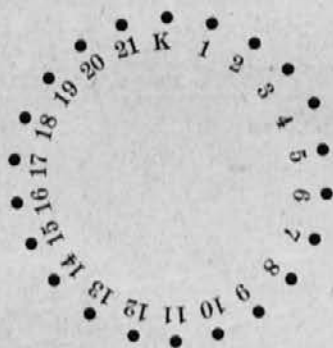

II. Ulomek je $\frac{6}{9}$; napiši ga na papir in papir obrni, da postane števec imenovavec in imenovavec števec in dobil boš isti ulomek $\frac{6}{9}$.

Obe uganki so prav rešili: Jos. Vene V. (Ljubljana), Ljudmila Uršič (Šmihel pri Rudolfovo), Franc Žužek V. (Ljubljana), Jož. Povšič (Gorica), Valentin Bertoncely petošolec in Janez Lah III. (Marijanišče), Jakob Potočnik V. (Št. Vid), Jožef Tušar III. (Ljubljana), Jožef Kalan (Trg. šola v Ljubljani), Gabrijel Oblak in Fran Zupanc IV. iz Št. Vida, A. Tomoc (Celje). — Samo št. I. so prav rešili: Ivan Semič VI. (Št. Vid), Alojzij Lekšan, šestošolec (Ljubljana), Leon Žvan (Kranj), O. Voštar sedmošolec, (Celovec), J. Barle, sedmošolec (Št. Vid). — Samo št. II. so prav rešili: Ivan Lebič (Celje), Jože Mirt (Rajhenburg), Anton Božnar IV. (Kranj), Zaren Franc, petošolec (Rudolfovo), Srečko Žumer, četrtošolec (Kranj). — Ker je bilo pravih rešitev za vsako uganko več, smo morali srečkati. Sreča je naklonila darilo za I. uganko Janezu Lah, tretješolcu v Marijanišču v Ljubljani, za drugo uganko pa Fr. Žužek, petošolcu v Ljubljani.

Uganki:

1. Dijaki, 21 po številu, napravijo izlet iz mesta na bližnjo goro. Nazaj grede stopijo trudni od dolge poti v krčmo ob cesti in se pošteno okrepčajo. Treba je je plačati — a denarja ne zadostuje. Kaj storiti? Prebrisani petošolec jih reši iz zadrege in dà tále nasvet: Eden bo plačal za vse; in sicer tisti, ki ostane zadnji pri štetju. Štelo pa se bo tako: Krčmar in

dijaki se postavijo v krog. Krčmarica šteje vedno do sedem; sedmi izstopi in ne plača ničesar. Krčmarica šteje in vsaki sedmi stopi iz vrste. V veselje dijakom in v žalost krčmarja in krčmarice ostane zadnji — krčmar sam. Kje je začela šteti krčmarica?

2. Nariši predstoječo slikico v treh potezah, tako, ne da bi vlekel po eni črti dvakrat.

Homo — ens sociale (človek — družabno bitje.) — Vsak potrebuje človeške družbe za svoj obstanek, razvoj in napredek, a je tudi sam dolžan, delovati v blagor družbe, kateri se ima toliko zahvaliti. — Vsak stan, naj bo še tako priprost, pomaga po svoje človeški družbi k napredku in blagostanju, podobno kakor vsako kolesce in pero pri uri, da more iti in služiti svojemu namenu. — Naj bi en stan odpovedal svoje sodelovanje, takoj nastopi nered in nesreča. Misel, da potrebujemo za svojo srečo tu drugega, pa nas mora navdajati z medsebojnim spoštovanjem in človekoljubjem. Zavedajoč se te misli, bo vsak s spoštovanjem gledal tudi najpreprostejšega kmeta, najumazanejšega delavca, ker je tak le vsled skrbi in sodelovanja za ljudski blagor. Dr. Foerster omenja na nekem mestu svojih spisov, koliko ljudi je moralo delati, predno smo dobili pred se skodelico kave za zajutrak. Koliko se jih je potilo in trudilo s kavo, sladkorjem itd. predno je vse zadobilo užitho obliko in prišlo pred nas, da nam služi za življenje. Naj pomisli vsak na knjige, iz katerih se uči; na obleko in obutev, ki jo nosi, skoz koliko delavnih rok je moralo to iti, da se je njemu postreglo, pa bo — če je v njegovem srcu kaj plemenitosti — s spoštovanjem in hvaležnostjo gledal kmeta in delavca, ki sta se zanj trudila. In jima bo ob vsaki priliki tudi dejansko pokazal svojo ljubezen. — K vsemu temu se nudi dijaku lepa prilika v počitnicah; tu in tam prijazna ali podučna beseda, kaka mala pomoč ali sodelovanje v ljudski blagor i. dr. — Najlepši zgled tega človekoljubja je pač Kristus, ki je vsakega, tudi najzadnjega človeka, imenoval svojega brata, pa tudi vsakemu kot bratu pomagal in obljubil bogato plačilo vsakemu, ki vsaj s kozarcem mrzle vode lajša gorje svojemu so-bratu.

Resnica in moderno časopisje. V času subjektivizma in osebnega spoštovanja se ne išče toliko resnice, kolikor hvastanja po resnici. Že Lessing, ki je bil v marsičem zelo subjektivnega mnenja, je za-

pisal znane besede: „Die reine Wahrheit ist ja doch nur für dich (n. Bog) allein.“ Zdi se, kakor bi bile te besede dandanes uveljavljene in priznane. O tem priča časopisje zlasti v zadnjem času. O ravnokar umrlih se pišejo skrivnostno zamotane življenjepisne črtice, anekdote in drugo. Razna domnevanja o njihovem delovanju, verskih in življenskih nazorih, so predmet znanstvenim pa tudi drugim listom. Kar napiše eden, podira drugi, in se vrstijo najrazličnejša mnenja o slavnih pokojnikih. Koliko se je pisalo in deloma še piše o umrlih, ki so hodili pred nedavnim časom v visokih sferah smrtnega življenja! Koliko listkov in podlistkov koliko črtic in „essay-jev“ se je tiskalo v zadnjem času o Björnsonu, Rodu, Tolstoju in končno o Fogazzaru! Pa, da bi se vse to pisalo radi resnice, bi bilo plemenito in hvalevredno. Toda temu ni tako! Vsak hvali svoje. Katoliški iščejo v delih pokojnikov misli ali vsaj namigavanja, ki naj pričajo, da je bil pisatelj blizu prave poti, a je ni našel. Modernisti povečujejo zopet udejstvovane modernistične nazore in to na tako imeniten, nedolžnozapeljiv način, da včasih strokovnjaka zmedejo. Pustimo, kar ni v resnici evidentno v katoliškem zmislu pisanega! Mi imamo imenitne in slavne osebnosti, ki zaslužijo neumrljivo čast v katoliškem svetu. Časopisi tekmujejo med seboj, in se pričajo o večji izvirnosti in sposobnosti priobčevalcev raznih ocen in črtic ki se tičejo umrlih osebnosti. Da, izvirna novost je njihova parola, za resnico jim ni mnogo mar. Dandanes, v času čuvstvovanja, se ne gleda toliko na umsko razmotrivanje, kolikor na umsko izvirnost. Kaj se je vse pisalo o pokojnem Fogazzaru! Eni so trdili, da je bil katolik z dobro voljo, drugi da je ustvarjal svoje lastne nazore o veri in pravosti, ne meneč se za učečo cerkev. Pri drugih je bil zopet popoln modernist, ki je hotel spraviti današnje rezultate svetne vede z nauki katoliške cerkve. Takih mnenj bi se lahko navedlo cele litnije. In kaj je bil v resnici? Katolik, ki se ni menil za ukor rimske cerkve in kateri se ni nikdar podvrgel. O tem priča zlasti dejstvo, da je sv. Cerkev postavila v zadnjem času na indeks njegovo zadnje delo „Leila“. Kaj koristi, ako časopisi pi-

šejo, da je v „Leili“ preklical svoje zmote indirektno, ako pa tega v resnici ni nikdar storil? Tudi njegova poslednja ura ni bila taka, kakor jo ponavadi opisujejo. O tem beri zlasti 9. štev. „Grala“ (5. let.) — Primeri tudi Rundschau v „Aaru“ (julij leta 1911.), dasiravno se ta list zanj poteguje. N. St

Nikolaj Tommaseo. Dasiravno je pisal Nikolaj Tommaseo večinoma v italijanskem jeziku, vendar je tudi za nas Jugoslovane znamenita prikazen. — Rodil se je v dalmatinskem mestu Šibeniku dne 9. oktobra 1802. Njegova mati je bila Hrvatica, rojena Kevešić. Umril je od kapi zadet 1. maja 1874. Pokopali so ga slavnije in veličastnejše nego Cavoura, in sicer po njegovi želji v Settiganu blizu Florence, poleg njegove nepozabne žene. Vsa Italija je zaplakala ob njegovem grobu. Pri slovesnih zadušnicah v Florenci je bil zastopan celo kralj zedinjene Italije. V več italijanskih mestih so mu postavili spomenike, n. pr. na trgu sv. Štefana. Tudi njegovo rojstno mesto Šibenik mu je povzdignilo krasen spomenik. Tommaseo je bil v vsakem oziru izreden mož, bodisi kot pisatelj, bodisi kot mož-značaj. On ni ljubil nikake zabave in si ni želel ugodnega življenja. Sam o sebi pravi, da je njegova svrha govoriti resnico, koristno množici. O sebi je jako ponižno in skromno mislil. Na noben način se ni pustil fotografirati. Šele po njegovi smrti je bilo to mogoče. Tommaseo je ljubil Italijane, Slovane in Grke. Prikupili so se mu zlasti Jugoslovani, pred vsem Hrvatje. Za Ruse in Črnogorce se ni posebno zanimal. Nemcev ni mogel trpeti, dočim je Ogre spoštoval. Svojo domovino, kršno Dalmacijo, je proslavil v mnogih svojih hrvatskih, italijanskih in grških spisih. Nesmrtni venec vroče domovinske ljubezni je zvil v svojih „Iskricah“. Celo svoje življenje je bil vdan katoliški veri. Pisal je mnogo in raznovrstno: 22 verskih spisov, 24 npravnih in državljanskih, 69 državljansko-zgodovinskih, 29 pesniških, 12 jezikoslovnih, 43 kritičnih, 13 spisov o umetnosti in 16 prevodov. Skupno 246 del! N. St.

Harmonija v vesoljstvu. Kar je Goethe v svojem „prologu v nebesih“ — v Faustu tako mojstrsko izrazil, je le majhen del čudovite harmonije v vesoljstvu, iz katere

odseva sijaj neustvarjene Lepote. Goethe sam se je tega zavedal, ko je zapisal:

„Der Anblick gibt den Engeln Stärke,
Da keiner dich ergründen mag,
Und alle deine hohen Werke
Sind herrlich wie am ersten Tag.“
(Istotam)

Stvarnik sam je bil „zadovoljen“ se svojim delom — si fas est ita loqui — o čemur priča sv. pismo: „In videl je Bog, kar je bil storil, in bilo je jako dobro.“ Dobro v tem smislu je isto kakor lepo. Že Grki so imeli za vesoljstvo, oziroma za vesoljni red, izraz „κόσμος“, katerega je prvi rabil Pythagoras. Latinski „mundus“ je istega pomena. Kar je stvarnik imenoval lepo, to mora biti tudi v soglasju z njegovo neustvarjeno Lepoto. In res! Vsak najmanjši prostóreck v neizmernem svetovnem prostoru ima svojo odkazano nalogo. Navidezno praznoto izpolnjujejo mnogovrstna pota brezštevlnih zvezd. Med različnimi prostori se razprostira fini eter, posredovatelj in mehanični vzrok medsebojne privlačnosti nebeških teles. Kako čaroben je pogled na trepetajoče zvezde v tihi jasni noči! Ni čudno, da so pesniki vseh časov opevali — in še bodo — prekrasno nočno nebo, ki očara vsako dovzetno dušo. Saj človek vendar hrepeni po notranjem miru, po harmoniji med dušo in telesom. Zato upliva lepota harmonije nebeških teles tako mogočno na večidel raztreseno človeško dušo. Naj omenim na tem mestu par stihov, katerih se ravno spominjam!

„Zlate zvezde se bliščijo
Jasno z nočnega neba,
Želje moje k njim kípajo
Iz gorečega srca:
Slednjo noč med vami plava,
Svetle luči, to oko,
Zar vaš zlati občudava,
Ki tako krasi nebo.“ S. Gregorčič

Lepa, vzvišena misel se je rodila Oton Zupančiču, ko je gledal v ugašujoče oko svojega prijatelja Aleksandrova:

„Okó ti plameneče — kam si se zagledalo? Kaj hrepeniš v daljine, v jasnine vedre? Sanjaš nadoblačno razkošno luč? ...“

Lepote naravne harmonije niso zmožne opisati besede. Občutiti jo more le čista — in tudi po padcih v trpljenju izkušena, skesana duša. Vse kar vidimo in ne vidimo v vesoljnem stvarstvu, je enotni čin božjega stvarjenja. Seveda so posamezni stvori odvisni eden od drugega, a ravno v tem obstoji končni in enotni cilj, po katerem hrepeni vsa narava. V tej medsebojni odvisnosti je pa tudi harmonija, katero občudujemo v celotnem stvarstvu in v posameznih stvorih. In kakor ne cenimo človeške lepote samo po posameznih telesnih vrlinah, ampak po harmonični postavi, tako tudi ne moremo soditi iz različnih delcev celega stvarstva. Ker živimo mi sami v času in prostoru — bivanje brez časa in prostora je namreč večnost — ne moremo sicer pregledati vsega vesoljstva, vendar smemo po analogiji sklepati na celotno harmonijo skupne lepote. Da še več! Ker vemo, da je edeninisti Bog ustvaril vse po svoji vsemogočnosti, lahko tudi brez omenjenega dokaza, sklepamo na harmonijo v vesoljstvu. Priznana je resnica, da more človek tudi brez vere priti do spoznanja prvega, stvarjajočega vzroka Boga. Da se to ne pojavi kar samo od sebe, o tem priča zgodovina modroslovja. Kako redki so bili duhovi v temi poganstva, ki so spoznali s svojim umom — seveda po mnogoletnih — znanstveno mislečih izkušnjah — da biva neko večno bitje! Do „naravnega“ spoznanja te resnice pa pelje v prvi vrsti čudovita harmonija v vesoljstvu. Ni potrebno, da bi bil vsak zvezdoznanec, ki bi hotel priti po tej poti do pravega spoznanja. Že na naši zemlji je medsebojno soglasje posameznih stvorov tako mogočno, da more človeški razum sklepati na neko neustvarjeno bitje. „Omnes eodem cogimur“ — smemo reči tudi mi s Horacijem. Lepota naravne harmonije nas uči, da mora biti Početnik in Stvaritelj, ki je ustvaril vesoljstvo v svojo čast in v naše veselje in zanimanje. Prisiljeni smo priznati božjo Vsemogočnost in Modrost. N. St.

Julija Štor, Ljubljana

Prešernova ulica št. 5.

Največja zaloga čevljev

za gospode, dame in otroke. Športni čevlji iz najbolj slovitih tovarn. Pravi goiserski gorski čevlji.

**Prva slovenska veletrgovina
z železnino in s poljedelskimi stroji**

Fr. Stupica, Ljubljana

Marije Terezije cesta šte. 1

priporoča bogato zalogo raznovrsne železnine, stavbnih potrebščin, sani, izvorskih drsal, motorjev, železnih blagajn itd.

Najnižje cene in solidna postrežba!

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavbnega odbora za zidanje nove cerkve v Šmihelu pri Žužemberku, da je gospod

Rajko Sušnik, umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst novih oken, krasno in umetno v gotakem slogu, v splošno zadovoljnost in po zmerni ceni ter je zato v svoji stroki vreden najboljšega priporočila.

Za stavbni odbor:

V Šmihelu, 12. avg. 1909.

Frančišek Gabršček, župan uprav.

Trgovina oljnatih barv, firnežev in lakov ter vseh v to stroko spadajočih predmetov.

Brata EBERL slikarja napisov, pleskarska mojstra
Miklošičeva cesta 4, naspr. „Uniona“.

Prigovorčata se preč. duhovščini in p. u. občinstvu v vsakem oziru kot priznana solidna tverka.

Knjigovoznica „Katol. tiskovnega društva“
v Ljubljani se prigovora

v izvršitev vsakovrstnih knjigoveških del.

Knjiznicam znaten popust. — — Solidno delo, zmerno cene.

Luka Vilhar, urar, Ljubljana, Kopitarjeva ulica štov. 4

prigovora prečistiti duhovščini in p. u. občinstvu svojo veliko in bogato zalogo **priložnostnih daril**
kot ure, verižice, uhane, zapestnice po najnižjih cenah. Za solidno in točno posredbo se jamči.

Ivan Kregar pasar in izdelovatelj cerkvenega orodja in
posode, Ljubljana, Elizabetna cesta štov. 3

prigovora v izdelovanju vsakovrstne cerkvene posode in orodja in zanesljiva kovine po vseh ali po lastnem narečju v poljubnem ali ga. Stare posode popravi in prenovi, posreduje in pošlji vse po priznani najnižji ceni.

Nizke cene!

Prigovora se

Velika zaloga

trgovina s klobuki in čevlji

Ivan Podlesnik ml., Ljubljana, Stari trg št. 10.

V zalogi ima tudi
telovadne čevlje,
hlače, srtače, čepice,
pasove, značke
za uniforma.

Prodajalna „Katol. tisk. društva“ (H. Ničman) v Ljubljani

prigovora svoje bogate zalogo

šolskih in pisarniških potrebščin,

kakor: raznovrstni papir, zvezke, noteri, razna zapiskniki, kopirne knjige,
šolske in pisarniške mape, pisala, radirke, črtilo, gumi, tintniki, ravnila,
trikote, šestila, barva, čopiče, raznovrstne razglednice in devocijnalije.